

Yttrande

2024-01-30

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se
Regeringskansliets dnr: U2023/02898

Handläggare:
Susanne Karlsson

Dnr: 2023-02708

Yttrande avseende Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har granskat innehållet i slutbetänkandet *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation* (SOU 2023:59) samt delbetänkandet *Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter* (SOU 2023:19) och lämnar härmed sitt remissvar.

Formas ställningstaganden till utredningens olika förslag redovisas och motiveras nedan. Givet det omfattande material som utredningens slutbetänkande och dess underlagsrapporter utgör kommenterar vi endast de delar där Formas har specifika synpunkter på utredningens förslag.

Sammanfattning

- Formas välkomnar den gedigna genomlysningen av det svenska systemet för statlig extern forsknings- och innovationsfinansiering. Utredningen lyfter många tänkvärda perspektiv, till exempel jämförelsen med andra länder och beskrivningen av hur den nuvarande organisationen växt fram och utvecklats i Sverige.
- Formas menar att förändringar och utveckling av dagens system för finansiering av forskning och innovation är nödvändiga. Vi menar dock att en större omorganisation i enlighet med utredningens huvudförslag skulle medföra stora produktivitetstapp i det svenska forsknings- och innovationssystemet. Detta skulle vara skadligt för samhällsutvecklingen inom frågor som klimatområdet, grön industrialisering, säkerhet och stärkt svensk konkurrenskraft där den statliga finansieringen behöver driva utvecklingen, innovationer och kunskapsuppbyggnaden framåt. Detta menar Formas är särskilt viktigt att beakta mot bakgrund av det osäkra läge vi befinner oss i nu. Vi menar att utredningen inte i tillräcklig utsträckning har adresserat hur detta skulle kunna undvikas eller överbryggas.
- Formas ställer sig däremot positivt till flera av utredningens delförslag. Vi ser att flera av dessa kan och bör genomföras oavsett om utredningens huvudförslag om en ny myndighetsstruktur

införs, dock med vissa anpassningar för att matcha dagens organisationsstruktur. Dessa förflyttningar menar vi kommer skapa värde och effektivitet i systemet som helhet.

- Om regeringen ändå väljer att genomföra en större omorganisation av de forskningsfinansierande myndigheterna förordar Formas utredningens huvudförslag med tre nya myndigheter. I ett sådant läge har vi några synpunkter och medskick, vilka redovisas avslutningsvis i remissvaret.

Formas huvudsakliga ställningstagande

Formas välkomnar utredningen och ser det som värdefullt och viktigt att ta till sig av dess analys. Utredningen sätter fingret på flera punkter där vi ser behov av en utveckling och reformering. Vi konstaterar att oavsett hur organisationsstrukturen för statlig extern forsknings- och innovationsfinansiering ser ut kommer det även framöver att finnas behov av samverkan för ett effektivt system, mellan statliga forskningsfinansiärer men också med alla de andra aktörer som har en roll i det svenska forsknings- och innovationssystemet.

Formas ser också positivt på den ansats som vi uppfattar genomsyrar utredningens förslag, nämligen en utveckling av de statliga forsknings- och innovationsfinansiärernas uppdrag och roll. Formas instämmer i utredningens bild att forskningsfinansiärerna behöver arbeta med mer än bara utlysningar, finansiering och uppföljning av projekt för att uppnå avtryck och därmed bidra till att stärka Sverige som kunskaps- och innovationsnation. De forskningsfinansierande myndigheterna har en viktig roll att spela genom att på olika sätt verka för att forskningsresultat och nya lösningar ska komma till användning och få genomslag i samhället, och på så sätt bidra till viktiga samhällsmål exempelvis inom miljöpolitiken eller till stärkt konkurrenskraft i näringslivet.

Utredningens huvudförslag innebär en stor myndighetsreform, som kommer att vara kostsam, inte minst vad gäller kompetenstapp och minskad effektivitet vad gäller kunskapsuppbyggande och innovation. Huvudförslaget måste vägas mot de förväntningar som ställs på den statliga finansieringen av forskning och innovation att driva utvecklingen inom exempelvis klimatområdet, grön industrialisering, säkerhet och stärkt svensk konkurrenskraft fram till 2030 och därefter. Formas sammanlagda bedömning är att de effektivitetsvinster som den föreslagna omorganisationen uppskattas medföra inte är tillräckligt tydligt belagda för att motivera ett så betydande produktivitetstapp i ett för samhället och näringslivet kritiskt skede.

Formas menar att regeringen, mot denna bakgrund, bör överväga vad som kan uppnås genom reformer inom den befintliga strukturen för statlig extern forskningsfinansiering. Betydande förbättringar i systemet som helhet kan uppnås, menar Formas, dels utifrån de rekommendationer vi lämnat inför regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition, dels genom att genomföra några av de delförslag som utredningen föreslår.

Formas menar alltså att flera av de förslag som lyfts av utredningen, men som inte utgör huvudförslag, med vissa anpassningar, kan och bör genomföras även i dagens organisationsstruktur. Dessa delförslag kan ge betydande bidrag till att skapa de nödvändiga förflyttningar som resulterar i ökat samhällsekonomiskt värde och större effektivitet i systemet som helhet. Det gäller framför allt förslagen om uppföljning och utvärdering av myndigheternas arbete,

tydligare konsolidering av de medel som idag hanteras av flera myndigheter, en mer strategisk hantering av forskningsinfrastruktur, samt ett antal andra förslag som vi redovisar nedan.

Om regeringen ändå väljer att gå vidare med förslaget om en större omorganisation menar vi att utredningens huvudalternativ med tre myndigheter är att föredra framför alternativen med en respektive två myndigheter. Om så blir fallet har vi en del synpunkter och medskick, vilka redovisas i remissvarets sista avsnitt.

Formas menar att delar av utredningens förslag kan och bör genomföras även utan en omfattande omorganisation

Utredningen tar upp flera förslag som var för sig kan bidra till en ökad effektivitet i den statliga externa forskningsfinansieringen. Formas bedömer att många av dessa bör kunna genomföras, helt eller delvis, som stegvisa reformer oberoende av införandet av en ny myndighetsorganisation. Formas välkomnar förändringar som bygger på utredningens förslag kring följande punkter:

- Inför återkommande uppföljning och utvärdering av forskningsfinansiärernas arbete
- Konsolidera medel från myndigheter med annat huvuduppdrag än forsknings- och innovationsfinansiering
- Inför längre bemyndiganderamar för beslut om forskningsinfrastruktur samt ett separat råd för digital infrastruktur
- Utveckling av gemensamma digitala system för ansökningar och uppföljning
- Utveckla hanteringen av indirekta kostnader och kvalitetsbaserad fördelning av basanslag
- Tydliggör styrningen kring samordningen av internationella forsknings- och innovationssamarbeten
- Forskningskommunikation är och bör vara en viktig del av alla forskningsfinansierande myndigheters verksamhet
- Ta fram en svensk forsknings- och innovationsstrategi

Formas kommentarer om dessa förslag och deras tillämpbarhet i dagens system utvecklas punkt för punkt nedan. Flera av dessa förslag är i linje med de analyser inför regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition som Formas, ensamt och i samarbete med Forte, Energimyndigheten, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova, har lämnat till regeringen under 2023 (U2023-01317).

Inför återkommande uppföljning av forskningsfinansiärernas arbete

Formas delar den bild som ges av utredningen att det skulle vara bra att tydliggöra styrning, uppföljning och ansvar för att uppnå ökad effektivitet i det svenska forsknings- och innovationssystemet. Vi ställer oss därför positiva till förslaget att göra en återkommande uppföljning av de forskningsfinansierande myndigheterna. Vi menar att detta kan och bör genomföras oavsett en förändrad myndighetsstruktur, genom återkommande uppföljning av de befintliga forskningsfinansierande myndigheterna. Detta menar vi kan vara kvalitetsdrivande för

myndigheternas arbete. Dessa uppföljningar bör därför vara av en formativ och lärande karaktär och främst syfta till att hjälpa myndigheterna, men också myndigheternas uppdragsgivare, att identifiera förbättringsområden.

Kriterierna för en sådan utvärdering eller uppföljning måste vara tydliga och transparenta. Formas menar att de sju kriterierna för framtidens statliga externa finansiering av forskning och innovation (enligt beskrivning under avsnitt 5.4) skulle kunna fungera som grund för uppföljning även i dagens organisation.

Vidare måste man noga avväga hur ofta dessa uppföljningar ska göras, så att eventuella förändringar hinner få genomslag innan nästa utvärdering. Formas menar att man bör överväga att koppla uppföljningen till policycykeln för EU:s forsknings- och innovationspolitik, snarare än till den nationella forsknings- och innovationspropositionens cykel. Det skulle ge myndigheterna input på hur de bättre kan anpassa sitt arbete till ett kommande eller nystartat ramprogram.

Effektivitetsvinster genom att konsolidera medel från myndigheter med annat huvuduppdrag än forsknings- och innovationsfinansiering

Formas ställer sig positiv till utredningens förslag om överföring av medel från ett antal myndigheter som idag inte har finansiering av forskning och innovation som huvudsakligt uppdrag. En sådan förändring skulle möjliggöra effektivitetsvinster och professionalisering i det svenska forsknings- och innovationssystemet, vilket belyses i Riksrevisionens rapport RiR 2021:5. Oavsett en organisationsförändring förordar Formas alltså att medel för forskning och innovation med tillhörande förvaltningsanslag flyttas från ett antal myndigheter med annat huvuduppdrag. Medlen kan flyttas antingen till de befintliga forskningsfinansiärerna eller användas på annat sätt för att stödja det svenska forsknings- och innovationssystemet.

Förbättra förutsättningarna för långsiktig hantering av forsknings- och innovationsinfrastrukturer

Formas välkomnar att utredningen lyfter fram behovet av en ökad långsiktighet i strategi och styrning kring forskningsinfrastrukturer och instämmer till stora delar i utredningens analys av dessa frågor. Vi tillstyrker förslaget att utöka bemyndiganderamen för beslut om storskaliga forskningsinfrastrukturer till 20 år. Vi föreslår att en motsvarande utökad bemyndiganderam dessutom införs även övriga nationella forskningsinfrastrukturer, även de som inte nödvändigtvis klassas som storskaliga, som står inför precis samma problematik.

Vi vill påpeka att det också är viktigt att lösa frågan om valutasäkring av internationella infrastrukturer så att ökade kostnader för internationell infrastruktur på grund av valutafluktuationer inte går ut över möjligheten att finansiera nationell forskningsinfrastruktur. Vi ställer oss därför bakom utredningens förslag om separerade anslag för nationella och internationella infrastrukturer. Utöver detta krävs att internationella avtal om internationella forskningsinfrastrukturer om möjligt tecknas i svenska kronor alternativt med en valutasäkring.

Formas välkomnar också utredningens förslag om att inrätta ett separat råd för digitala infrastrukturer. Vi instämmer i utredningens beskrivning av behovet och förslaget om

genomförande, och vi menar att en sådan funktion bör inrättas vid Vetenskapsrådet i det fall utredningens förslag om en större omorganisation inte genomförs.

Utveckling av gemensamma ansöknings- och ärendehanteringssystem

Att modernisera och utveckla de forskningsfinansierande myndigheternas digitala stödsystem, bland annat ansökningssystemen, anser Formas är nödvändigt, oaktat om en större omorganisation görs. Formas använder ansökningssystemet Prisma, som vi äger tillsammans med Vetenskapsrådet och Forte, och som används av flera andra finansiärer. Vidare arbetar vi gemensamt med Vinnova och de andra finansiärerna med att möjliggöra delning av data från myndigheternas administrativa system i syfte att skapa en aktuell, jämförbar och samlad bild av statligt finansierad forskning och innovation.

Formas ser att vi behöver rusta våra systemstöd för att klara både samtidens och framtidens behov, och utveckla mer effektiva systemstöd både för ansökningar och uppföljning av data. Vi anser dock att utredningen allvarligt underskattar kostnaden för det utvecklingsarbete som skulle krävas för att utveckla ett helt nytt system. Detta resonemang utvecklas nedan (sid. 9).

Den samverkan som redan finns mellan myndigheterna stärker förutsättningarna för en IT-lösning byggd på gemensamma informations- och begreppsmodeller. Fler organisationer i samma system är en möjliggörare för att ta fram funktioner som ingen enskild finansiär har möjlighet att utveckla, och förenklar för de sökande som bara behöver lägga in sina uppgifter i ett system. Denna utveckling kommer att kräva resurser hos samtliga involverade myndigheter, vilket Formas lyfter i våra rekommendationer till regeringens forsknings- och innovationspolitik 2025–2028 (U2023-01317).

Utveckla hanteringen av indirekta kostnader och fördelning av basanslag

Formas delar utredningens bild att det behövs en harmonisering av finansieringsvillkor samt hantering av indirekta kostnader för att göra forskningsfinansieringen mer effektiv och förutsägbar. Vidare vill vi anföra att det inte är optimalt ur ett uppföljningsperspektiv att statliga medel först ska tilldelas forskningsfinansiärerna för att sedan förmedlas vidare till lärosätena enligt flera olika schabloner, för att täcka lärosätenas grundkostnader som lokaler och liknande. Dessutom finns det risk att staten får kompensera för de indirekta kostnader som privata finansiärer inte täcker. Formas skulle välkomna en lösning där beräkningsprincipen för indirekta kostnader vid statlig finansiering av forskning och innovation utgår från en gemensam schablon, eller andra lösningar som kan bidra till tydlighet för såväl den forskningsutförande organisationen som den finansierande myndigheten. Vi menar att utarbetandet av en ny lösning med fördel skulle kunna göras med utgångspunkt i redan befintliga kunskapsunderlag, prövas och därefter utvärderas.

Utredningen berör också fördelningen av basanslag till svenska lärosäten (avsnitt 6.2.2). Vi delar den bild som beskrivs i utredningen att detta är angelägna frågor för svenska lärosäten, och därmed för forsknings- och innovationssystemet som helhet. Utredningen lägger fram att en funktion för kvalitetsbaserad fördelning av basanslag, kanske med inspiration från Finland eller Storbritannien, skulle kunna vara del av den nya myndighetsstrukturen. Formas menar att detta bör vara möjligt att genomföra även i befintlig organisationsstruktur. Däremot menar vi att det centrala är att

fördelningen av basanslag blir mer transparent och kvalitetsdrivande, inte i första hand hur detta organiseras. Detta ingår i våra rekommendationer till regeringens forsknings- och innovationspolitik som vi lämnat tillsammans med Energimyndigheten, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova (U2023-01317).

Tydliggör styrningen kring internationella forsknings- och innovationssamarbeten

Formas välkomnar att utredningen lyfter fram betydelsen av styrning och samordning kring internationella forsknings- och innovationssamarbeten och instämmer till stora delar i utredningens analys av dessa frågor. Detta menar vi är ett viktigt utvecklingsområde för det svenska forsknings- och innovationssystemet, där styrningen behöver utvecklas för att stödja en mer strategisk ansats i till exempel europeiska forsknings- och innovationssamarbeten och en uppdatering utifrån dagens geopolitiska läge. Uppdraget till myndigheterna bör tydliggöra vikten av att inkludera hela det internationella landskapet och inte separera samarbete inom Norden och/eller EU-samarbete från globalt samarbete.

Vi menar att man kan komma långt i att effektivisera förutsättningarna för svenska forsknings- och innovationssamarbeten med en uppdaterad styrning av myndigheterna samt en viss förstärkning av de resurser som arbetar med detta. De internationella samarbetena blir allt viktigare, och en viss förstärkning av resurserna kring internationella samarbeten framför allt i termer av kompetens och tid behövs för att uppnå effekt och kunna arbeta strategiskt med frågorna. Detta beskriver vi i våra analyser inför regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition som Formas, ensamt och i samarbete med Forte, Energimyndigheten, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova, har lämnat till regeringen under 2023 (U2023-01317).

Forskningskommunikation är och bör vara en viktig del av alla forskningsfinansierande myndigheters verksamhet

Forskningskommunikation bör vara en tydlig del av kärnuppdraget och en integrerad del av verksamheten för alla myndigheter som finansierar forskning och innovation, även i dagens organisationsstruktur. Forskningskommunikation behöver ske på bred front, och inkludera många olika röster, aktörer och uttrycksformer för att korta vägen mellan grundforskning och tillämpning. Därför ställer sig Formas positiv till utredningens förslag om att uppdraget om ett nationellt ansvar för forskningskommunikation som Vetenskapsrådet har idag avvecklas. Detta vore ett enkelt sätt att tydliggöra att ansvaret för forskningskommunikation inte bara åligger en av de svenska forsknings- och innovationsfinansiärerna, utan att samtliga myndigheter som finansierar forskning och innovation kan och bör arbeta aktivt med kunskapsspridning.

Ta fram en svensk forsknings- och innovationsstrategi

Formas delar den bild som utredningen ger att det kan skapa en tydligare riktning i forsknings- och innovationspolitiken med en nationell forsknings- och innovationsstrategi. Vi menar att en lämplig utgångspunkt för en sådan strategi finns i underlaget för regeringens forskningspolitik som Formas, Forte, Energimyndigheten, Vinnova, Vetenskapsrådet och Rymdstyrelsen lämnade hösten 2023, specifikt förslaget om fyra områden för acceleration inom svensk forskning och innovation. I

sammanhanget vill vi också betona att en sådan strategi behöver utformas så att synergierna stärks mellan de svenska och europeiska forsknings- och innovationssatsningarna och bidrar till att stärka Sveriges internationella position. Vidare bör en forsknings- och innovationsstrategi utformas för att leda till måluppfyllnad inom såväl forsknings- och innovationspolitiken som andra politikområden, till exempel klimat, energi och miljö.

Formas specifika kommentarer till utredningens förslag – om regeringen väljer att gå vidare med att inrätta nya myndigheter

I de kommande styckena redovisar vi de synpunkter Formas har på delar av utredningens huvudförslag om att inrätta tre nya myndigheter, som Formas anser är särskilt viktiga att adressera i det fall regeringen väljer att genomföra en myndighetsreform. Kommentarererna följer i tillämpliga delar utredningens disposition.

Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget om en större omorganisation menar Formas att utredningens huvudalternativ med tre myndigheter är att föredra framför alternativen med en eller två myndigheter. Vi menar att tre myndigheter medger den mest ändamålsenliga uppdelningen gentemot målgrupperna (sökande såväl som behovsägare) och gentemot olika samhällsmål, jämfört med de alternativ som utredningen diskuterar.

Formas anser att utredningen inte i tillräckligt stor utsträckning tagit hänsyn till de utmaningar som oundvikligen kommer att uppstå som en följd av genomförandet av en så genomgripande myndighetsreform. Formas menar att utredningen inte till fullo tycks ha dragit lärdomar från motsvarande omorganisationer som genomförts i andra länder, till exempel i Norge och i Storbritannien, vilka påvisat betydande kostnader kopplade till omorganisationen och uppbyggnadsfasen i den nya strukturen liksom hur lång tid det tar för att uppnå effektivitets- och andra vinster.

Inför en eventuell omorganisation kan vi inte nog betona vikten av att hämta erfarenheter från att starta upp verksamhet i en ny myndighetsstruktur där de ingående delarna dessförinnan haft olika organisatorisk hemvist. Det innefattar att ge organisationerna de rätta strukturella förutsättningarna att börja kulturbygget från dag ett och att ha tillräckliga resurser för att bygga modeller, processer, mål, styrsystem, arbetssätt och kultur. Att tidigt i processen få ledningen för de nya organisationerna på plats kan vara en viktig framgångsfaktor.

Utredningens förslag om ny myndighetsstruktur (avsnitt 6.2)

Formas menar att förslaget till omorganisation riskerar för med sig ett antal nya utmaningar, som behöver beaktas om den nya myndighetsstrukturen införs. Några exempel på utmaningar att hantera blir regeringens styrning av myndigheterna, nya överlapp eller otydlighet mellan de nya myndigheternas ansvarsområden, nya behov av samordning de forskningsfinansierande myndigheterna emellan, samordning gentemot andra sektorsmyndigheter samt en komplex styrnings- och ledningsstruktur. Myndighetsstrukturen behöver tillgodose samhällsbehov av olika slag, där målkonflikter kan uppstå. Styrningen behöver möjliggöra en balans mellan långsiktighet med avseende på de satsningar som görs, behoven av snabba (om)prioriteringar och politikens förväntningar på finansierarna.

Formas ser också en uppenbar risk för uppkomsten av nya överlapp, en otydlighet rörande till vilken myndighet en sökande ska vända sig för finansiering samt en dubblering av kompetenserna som de olika myndigheterna behöver ha för att kunna utforma ändamålsenliga insatser inom samma vetenskapliga områden. Detta kan möjligen till viss del lösas genom samarbete mellan de nya myndigheterna, men gränsdragningarna blir inte automatiskt tydliga i den nya organisationsstrukturen.

Givet att samtliga myndigheter har uppdraget att finansiera excellent forskning med potential att få genomslag i samhälle och näringsliv behöver såväl de rent akademiska som de multidisciplinära perspektiven säkerställas i alla tre myndigheterna styrelser.

Förslag om ny hantering av forskningsinfrastruktur (del av avsnitt 6.4.1, del av avsnitt 7.4.1)

Formas menar att förslagen om utökad bemyndiganderam för finansieringsbeslut av forskningsinfrastrukturer samt inrättandet av ett separat råd för digital infrastruktur kan och bör genomföras oavsett en ny myndighetsstruktur, vilket beskrivs tidigare i detta svar. Vi ställer oss därmed positiva till flera aspekter av utredningens förslag kring hanteringen av forsknings- och innovationsinfrastrukturer, med det viktiga tillägget att inte enbart de stora infrastrukturerna behöver omfattas av samordningen.

Formas anser dock att den föreslagna organisationen för finansiering av forskningsinfrastruktur, utöver ovanstående nämnda förslag, blir alltför splittrad i den nya myndighetsstruktur som utredningen föreslår. Förutom samverkan mellan Vetenskapsmyndighetens olika vetenskapliga råd i frågorna kommer det krävas en nära samverkan med de andra nya myndigheterna, lärosäten, Rymdstyrelsen, andra expertmyndigheter samt näringslivet. Formas ser detta som utmanande och befarar att bristande samverkan kan påverka möjligheten till ett brett samhällsperspektiv för att möta både forskningens och samhällets behov. Formas skulle hellre se en mer sammanhållen organisation för forskningsinfrastruktur än den som föreslås.

Förslag om Myndigheten för strategisk forskning (avsnitt 6.4.2)

Vad gäller Myndigheten för strategisk forskning ser vi en betydande risk för byråkratisering, ökade administrativa kostnader och begränsat strategiskt utrymme. Det är inte tillräckligt tydligt hur regeringen kan lägga uppdrag på myndigheten för att säkerställa andra myndigheters behov av forskningsbaserad kunskap. Formas menar att det finns en uppenbar risk att all finansiering öronmärks för olika organisationers behov vilket skulle begränsa myndighetens möjligheter att agera snabbfotat, systemövergripande och strategiskt utifrån förändrade förutsättningar.

Rådet för evidensbaserad miljöanalys är idag ett styrande organ inom Formas. I en ny organisation behöver innebörden av förslaget klargöras vad gäller rådets uppgifter, självständighet och ansvar för sina beslut gentemot myndigheten. Den nya myndigheten kommer att ha ett bredare uppdrag än Formas har idag. I samband med detta bör övervägas om det nuvarande rådets uppdrag ska breddas till att generellt omfatta samhällets utmaningar inom miljöområdet, snarare än att vara avgränsat till de av riksdagen beslutade svenska miljömålen.

Förslag om ny hantering av internationella forsknings- och innovationssamarbeten (del av avsnitt 6.4.2)

Vi vill betona att samordning kring internationella forsknings- och innovationssamarbeten blir viktig även i den föreslagna strukturen där Myndigheten för strategisk forskning föreslås få ett centraliserat uppdrag. Det gäller självklart samordning de nya myndigheterna emellan, men det ställs även krav på god samordning i styrningen kring dessa frågor. I ett sådant uppdrag till Myndigheten för strategisk forskning bör också tydliggöras vikten av att inkludera hela det internationella landskapet och inte separera samarbete inom Norden och/eller EU-samarbete från globalt samarbete.

Förslag om gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem (avsnitt 6.5.4)

Formas välkomnar utredningens förslag om ett gemensamt ansökningssystem, i det fall utredningens förslag om en ny myndighetsorganisation genomförs. Att modernisera och utveckla de forskningsfinansierande myndigheternas digitala stödsystem, bland annat ansökningssystemen, anser Formas är nödvändigt oaktat om en större omorganisation görs. Detta har beskrivits ovan.

Vi menar dock att utredningen underskattar både kostnader och tidsåtgång för de föreslagna förändringarna. Sett till vad det kostat att nyligen bygga upp sådana system, hos exempelvis Norges forskningsråd och Energimyndigheten, bedömer Formas att den besparing om 20 årsarbetskrafter som utredningen uppskattar att omorganisationen potentiellt skulle kunna medföra, inte kommer att täcka kostnaden för ett nytt gemensamt ansökningssystem. Vår uppskattning är snarare att kostnaden blir mer än fem gånger så hög. Vi menar även att detta kommer att vara ett tidskrävande utvecklingsarbete och ta uppskattningsvis 3–4 år om de rätta förutsättningarna finns.

En annan viktig aspekt är att den löpande förvaltningen och den kontinuerliga vidareutvecklingen av denna typ av system, i takt med att verksamheterna utvecklas, kommer att kräva resurser och kompetens. Arbetet med migration av data till ett nytt gemensamt system kommer också kräva resurser och, utifall så inte har skett inför att de nya myndigheterna startas, kommer resurser för att handlägga och hantera även de tidigare systemen under en övergångsfas att vara nödvändiga.

Samordning mellan de forsknings- och innovationsfinansierande myndigheterna (avsnitt 6.5.1–6.5.3, samt 7.3.3)

Formas vill understryka att samordning och ett effektivt samarbete mellan de nya myndigheterna kommer att vara helt avgörande. Denna samordning kan inte bara ske genom de föreslagna formella samordningsgrupperna, utan behöver ske medarbetare emellan på alla nivåer i organisationerna.

Formas delar utredningens bild att verksamhetsmässig samordning kommer att behöva ske särskilt kring internationella forsknings- och innovationssamarbeten, tematisk inriktning, forskningsetik m.m. Vi vill anföra att det även kommer att vara mycket viktigt med samordning kring infrastruktur för forskning och innovation, gemensamma ärendehanterings- och datasystem, samt juridik och ekonomisystem.

Konsekvensbeskrivning: Organisatoriska och personalmässiga konsekvenser (avsnitt 7.3.1)

Formas delar inte utredningens bedömning att en minskning av resurserna för administration och kommunikation kan göras i samband med den föreslagna omorganisationen. Inte minst med ett tydligare fokus på internationell samverkan inom forskning och innovation kommer det administrativa arbetet att öka. Likaså innebär ansatsen att de statliga forskningsfinansiärerna ska arbeta aktivt för att forskningsresultat och nya lösningar ska komma till användning enligt vår bedömning att mer, snarare än mindre, kompetens kring kommunikation och nyttiggörande krävs.

Även om den föreslagna neddragningen om 20 årsarbetskrafter är modest så är Formas bedömning att den inte är rimlig, särskilt inte sett till de kompetenser som utredningen anför att man skulle kunna minska.

Konsekvensbeskrivning: Förvaltningskostnader samt anslag som fördelas av de tre myndigheterna (avsnitt 7.4.1)

I det fall utredningens huvudförslag genomförs delar Formas bilden att de nationella forskningsprogrammen och uppdragen om strategiska innovationsområden (strategiska innovationsprogram och Impact Innovation) bör hanteras av Myndigheten för strategisk forskning. Formas stödjer då också utredningens förslag att de medel som idag är kopplade till nationella forskningsprogram hos Vetenskapsrådet flyttas till Myndigheten för strategisk forskning.

Konsekvenserna av utredningens förslag att flytta medel från ett antal myndigheter till de tre nya myndigheterna bör bli att någon del av dessa myndigheters förvaltningsanslag kan minskas. Formas stödjer dock utredningens konstaterande att det fortfarande kommer att behövas resurser på dessa myndigheter som följer utvecklingen inom forskning och innovation inom myndighetens ansvarsområden, och kan samverka med de nyinrättade myndigheterna kring behov av kunskapsuppbyggnad inom vissa områden.

Utredarens reflektioner om behovet av en total genomlysning av systemet (avsnitt 8.3)

Formas bild är att det inte är tillräckligt att endast förändra organisationen av de statliga externa forskningsfinansiärerna för att Sverige ska bli ännu bättre på att generera forskning och innovation med stort avtryck och hög kvalitet. Däremot anser vi inte att utredarens förslag att tillsätta ytterligare utredningar är nödvändigt för att uppnå detta helhetsperspektiv.

Vår bedömning är att det går att komma långt genom riktade förändringar i det nuvarande systemet. Här behöver regeringen lyssna till den pågående debatten och sammanställa de kunskapsunderlag som finns, inklusive de medskick till regeringens fortsatta forsknings- och innovationspolitik som kommit in under 2023.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Kuylenstierna, efter föredragning av senior rådgivare Susanne Karlsson. I beredningen har även analytiker Christina Nyström deltagit.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Johan Kuylenstierna

Susanne Karlsson